

SENEGAAL: Ceerno Siidi Moktaar Mbakke ganndiraaÉ—o SiriiÅ± Seek Mati Leey wonti kalifa Muriid'en e I

Soumis par AMADOU NDIAYE Zorro

01-07-2010

DerniÅ±re mise Å jour : 01-07-2010

{xtypo_dropcap}C{/xtypo_dropcap}aggal duuÉ“i É—iÉ—i e jappeere Kalifaagal laawol muridi, Siriñ Seek Mohammadu Lamiin Baara Mbakke, kalifa Jeneaal laawol ngol hootii e Joom mum, ñande alarba maayirÉ—e lewru korse 2010, to Tuubaa Mbakke, tawi omo yahratnoo e duuÉ“i capanÉ—e jeetati e joyi (85).

“Siriñ Siidi Moktaar Mbakke lolirÉ—o Siriñ Seek Mati Leey lomtiima denÉ—i mum Mohammadu Lamiin Baara Mbakke e jappeere kalifaagal”:

Ñande alarba jofi alkamiisa, senegaalnaaÉ“e haa teeÅ±ti noon e almudÉ“e jeyaaÉ“e e laawol Muridi en pindi ko e kabaaru jam gondaanÉ—o, mettuÉ—o, so habreede sankaa Kalifa maÉ“É“e, Siriñ Mohammadu Lamiin Baara Mbakke, lomtinooÉ—o Siriñ Mbakke nde sankii e hitaande 2008.

Lomtii mo hannde e kalifaagal ngal ko gorko biyeteeÉ—o Siriñ Siidi Moktaar Mbakke ganndiraaÉ—o Siriñ Seek Mati Leey Mbakke. O É—o Halifa jooÉ—iiÉ—o e jappeere nde, ko taani mum Seek Aamadu Bammba Mbakke “Khaadimu Rasuulu, kanko kadi wyanoo so tawii Mohammadu Lamiin Baara Mbakke wirniima ko kanko heÉ“tata araaraayi laawol ngol.

Holi gonÉ—o Siriñ Seek Mati Leey Kalifa Jeneraal Muridi?:

Seek Siidi Moktaar Mbakke ganndiraaÉ—o Siriñ Seek Mati Leey, jibinaa ko e hitaande 1924, to Mbakke Kajoor, wuro ngo baaba makko, Siriñ Baara Ibnu Kaadimu Rasuulu, heewnoo joñtaade ngam jannginginde Quraana.

Kalifa jooni o, ko neÉ—É—o korsinÉ—o Mbakke Kajoor wuro ngo o jibinaa ngo no feewi; sabu wuro ngo e ho’re mum siir É—um ko Maam Moor Anta Sali Mbakke (1888), baaba mum Seek Aamadu Bammba fonndatoor laawol “Muridiyya” e Senegaal. Ko É—oon o heewnoo jannginginde, kadi nde tawnoo ko ñaawiyanke ko É—oon o taÆ‘a sariyaaji hakkunde juulÉ“e É“e. Siriñ Seek Mati Leey, nde tawnoo ko alliyanke mahii É—oon duÉ—e njanngu haa keewi, yanti he hitaande fof nde Allah omo nawa juulÉ“e heewÉ“e hijjoore suudu Kaaba. EÉ—en mbiya mo yo o jogoro jam, o É“uri heddiÉ“e É“ juutde balÉ—e. Mbakke Kajoor ko wuro alliyankeewo waÉ—ngo maantoode, sabu e wi’de harbiyankooÉ“e laawol ngol ko É—oon Seek Aamadu Bammba Kaadimu Rasuulu darinoo hucciti fuÉ—naange, ñaagii JoomiraaÉ—o yoo rokku laawol loosde e laabi portiiÉ—i, waÉ—a almudÉ“e maggol yimÉ“e hulÉ“e Allah e É—oftiiÉ“e haala NulaaÉ—o makko (MJK).

Ellee, oon duwaawu mo o waÉ—noo sooyaani, sabu ñande fof laawol ngol ina É“eydoo heewde almudÉ“e e nder Senegaal haa heÉ“i hakkunde leyÉ—eele.

“KalifaaÉ“e MuridiyankooÉ“e walla mbiyen Galle Seek Aamadu Bammba Kaadimu Rasuulu”:

EÉ—en nganndi walla tawa en nanii ina haalee wonde ko Seek Aamadu Bammba woni “fonndatoor” laawol muridiyya É“urngol heewde almudÉ“e e nder Senegaal, rewi heen tijaaniyankooÉ“e. Oon É—oon gorko alliyanke mo waliyaaga mum seedaa e winndere nde ari e aduna he ko hakkunde 1850 e 1853, baaba makko wiyetee ko Maam Moor Anta Sali Mbakke, neene makko ko futaanke jeyaa ko cuuÉ—i men Golleera Lawu wiyetee ko Maam Jaara Buso. Kaadimu Rasuulu fonndatoor laawol ngol ruttii e Joom mum ko ñalnde 19 lewru morso 1927, to Tuubaa Mbakke.

Nde Aamadu Bammba Bah wirninoo e ndeen hitaande batu suuÉ—nde, keñoraangu noddaa ñalnde 25 lewru morso 1927. Ginol golle nguun batu fiÉ“inoo maa wonnoo ko yiÉ—de toÉ—É—ade lomto “Kaadimu Rasuulu”.

YimÉ“e ngu fof hakkillaaji mumen kawri ko yoo É“iyiiko afo gorko o, lomto mo e jappeere nde, oon woni Seek Muhammadu Mustafaa Mbakke.

Ko oon adii wonde Kalifa Jeneraal Muridi ko e laamu makko mahngo wuro Tuubaa ngo fuÉ—É—aa haa teeÅ±ti noon e Jumaa mawÉ—o o, hay sinno ko baaba makko “Kaadimu Rasuulu” É“ulninoo miijo ngo e hitaande 1926.

Won heÉ“É“e wi’de nii ko Baaba makko Aamadu Bammba Bah hollino mo É—o Jumaa o foti daraade ko nde ina yaha Gaboo e hitaande 1895.

Kalifa É—immo laawol ngol wiyetee ko Seek Muhammadu Fadiilu Mbakke, o ari e aduna ko ñalnde 27 lewru morso e 1886 to Tuubaa hawrata ko e lewru wiyeteendu rajaab 1306 caggal fergo NulaaÉ—o. Ko oon kalifa Allah rokki wune wortaade

Jumaa Tuubaa o, o waÉ—ti juuleede ko ñalnde 7 lewru SuweÁ 1963.

Ina teskaa ko laamu walla kalifaagal makko É“uri juutde balÉ—e sabu o fiilaa lefol kalifa ngol ko e hitaande 1945 haa heÉ“i 1968 maa en taw kalifaagal makko duumiima duuÉ“i noogaas e tati (23).

Kalifa Jeneraal tataÉ“o, wiyetee ko Seek Abdul-Lahaad Mbakke, o jibinaa ko e hitaande 1914 to Jurbel, ko kanko yaajtini Jumaa o, É—o ka bismotonoo ujunnaaje nayi (4 000) juulÉ—o haa ka waÉ—ti jaÉ“É“aade ujunnaaje jeegom (6 000) jiyaaÉ—o A kanko kadi sosi suudu deftirdu walla mbiyen “biibilyotek” baÉ—oowo fotde teemedere e capanÉ—e jeeÉ—iÉ—i u (170 000) deftere tawa ko e fannuujj ganndal keewÉ—i kadi certuÉ—i.

E kalifaagal makko Seek Abdu Lahad Mbakke asii boyli ndiyam keewÉ—i ngam haÉ“aade Á“akkere diÆ‘Æ‘e e nder diiwaan o. kanko mahi duÉ—al jaaÉ“i haaÉ—tirde, “iniwersitee” arab e nder wuro Tuubaa ngo tawa ngal É—oon duÉ—al too bismoo ko ina abboo e ujunnaaje joyi (5000) almuudo janngoowo ko Allah e NulaaÉ—o mum kaali.

Kalifa nayaÉ“o wiyetee ko: Seek Abdul Haadiri Mbakke ko o Halifa ceertuÉ—o e kalifaaÉ“e É“ennuÉ“e É“e, sabu seedtaama e m huÉ“indaade walla dolde Quraana e sariya, nguurndam makko fof, o waÉ—noo É—um ko e dewal Allah, kadi hare makko É“urn mawnude nde ko juulÉ“e to ngoni fof yoo njiydu neene e baaba ngona, fiÉ“nde wo’tere mbele maa kule, kersee ngittanee geÉ—al.

E wi’de wallifiiÉ“e huunde e nguurndam makko É“e Seek Abdul Haadiri Mbakke wuurii haa maayi ina janngina Quraana.

Kalifa njoyaÉ“o o, senegaalnaaÉ“e heewÉ“e hay sinno njeyaaka e laawol ngol ina nganndi mo sabu É“ooyaani ko ruttii e Joom makko o nodditree ko Siriñ Saaliwu Mbakke ko konko sakkiti wonde kalifa e É“iÉ“É“e Seek Aamadu Bamma. Ñande o wirnii fo hankadi ko keneeli taaniraaÉ“e potata wuttude e kalifaagal laawol Muridi’en to Tuubaa. Kanko e ho’re makko, o ari e aduna ko e hitaande 1915, ko kanko heÉ“i jokkitde mahngo duÉ—al jaaÉ“i haaÉ—tirde ngal kalifa Seek Abdul La Mbakke fuÉ—É—inoo e sahnga halifaagal mum, ko kanko Siriñ Saaliwu haa jooni taÆ‘i lowre nde 11000 galle, o weeÉ—i (rokk kala almuudo laawol ngol jiÉ—É—o hoÉ—de É—oon e wuro Tuubaa.

Ko wonaa É—um ko, Siriñ Seek Saaliwu Mbakke e nguurndam heewÉ“e ina ñuumbotonoo maa ina ñohetenoo wonde ko kanko É“uri yaÉ“É“ude e felo baaba makko Aamadu Bamma “Kadimu Rasuulu” gila e dewal Allah haa heÉ“i njanngu sukaaÉ“e e gollanaade renndo ngo wuuri ngo. E nder golle makko renndoyankooje, lowre maa ngesa Helkoom ba ina sikkaa yonii yeru É“amtaare duumiinde, sabu hannde o É—oon wontii nokku Æ‘oogirÉ—o ganndal kadi ngesa ba ina jeyaa e wirngooji fagguyankooji É“urÉ—i tammaade leydi Senegaal.

Siriñ Seek Saaliwu Mbakke kalifa cakkitiÉ—o galle baaba mum hooti e joom mum ko e hitaande 2008, ko nii woni o udditani taaniraaÉ“e damal no njettorii jappeere nde.

TaaniraaÉ—o gadiiÉ—o lomtaade ko cankiiÉ—o o, hono Muhammadu Lamiin Baara Mbakke.

keneeli Lomtogol maa yonta TaaniraaÉ“e nguttii e Kalifaagal Laawol Muridiyya:

Keneeli lomtagol maa yonta taaniraaÉ“e nguttii e halifaagal galle seek Amadu Bamma “Haadimu Rasuulu” fonndatoor laawol muridiyya. Ndeen Allah nodditii Seek Siriñ Saaliwu Mbakke e hitaande 2008, tawi ina yahra e duuÉ“i 92, lomtii mo ko Siriñ Seek Muhammadu Lamiin Baara Mbakke taani mum Aamaadu Bammab Mbakke.

Sabu ina anndaa ko Siriñ Saaliwu Mbakke go’to heddiino e É“iÉ“É“e fonndatoor laawol ngol e gila ngol hettaa e 1885, ko jooni taaniraaÉ“e makko puÉ—É—otoo jolde maa leewaade e dingiral halifaagal ngal. Seek Muhammadu Lamiin Baara Mbak kootÉ—o hannde to sayre goonga ko gollotooÉ—o mo tampataa, moÆ‘Æ‘o, baawÉ—o yanaade mo woni kala, deeÆ‘Æ‘o haa makko wiyetee ko Sokna Kari sal, o jibinaa ko e 1925 to Tuubaa Mbakke.

Gargol makko e halifaagal (jappeere), eÉ—en mbaawi wi’de waÉ—iino peeñÉ—i e nder laawol ngol, sabu e hitaande 200 o heÉ“iino fartaÁ“Á“e hooleede o lomtii baaba makko Siriñ Moodu Buso jeÁ“ e halifaagal to galle baaba mum biyeteeÉ—o Seek Muhammadu Faadel.

So tawii É“iyiiko afo Siriñ Fallu Mbakke woniino Halifa galle Seek Aamadu Bamma, É—oon ina foti teskeede maa maanteede. E wi’noode fannuyankooÉ“e laawol ngol so tawii Muhammadu Lamiin Baara Mbakke Halifa Jeneraal jooni o hootii e Joom, É“esngu galle Seek Aamadu Bamma maa jooÉ—o duuÉ“i tawa artaani e Kalifaagal ngal e wi’de annduÉ“e galle o so tawii jooÉ—iiÉ—o walla Halifa jooni hono Muhammadu Lamiin Baara Mbakke maayii ko Siriñ Seek Mati Ley É“iyi Tokara mum Kalifa jooni lomtotoo e jooÉ—orde nde, so oon É“ennii lomata yolnde ko Siriñ Muntagaa Mbakke Ibnu Siriñ Basiiru Mbakke, rewaa heen Siriñ Sey Mbakke Ibnu siriñ Sooyubu Mbakke.

So ndeen wempeÆ‘ere É“ennii maa worlannde nde artu e É“iyi Siriñ Bara Ibnu Seek Aamadu Bamma.

So tawii o É—o Halifa taani mum Aamadu Bamma yanii maa taaniraaÉ“e makko heewÉ“e piile lefol ngol tawa baabiraaÉ“e

mu’en nguurii haa maayii tawa meeÉ—ani fiileede hay go’tol gila laawol ngol sosaa haa jooni.

(Iwidi yeewtere “Hiiirde FulÉ“e” Feebariyee 2009 RTB/Gabon).

En njettii Allah, en njettii jibnaaÉ—o men Ndonngo Ndaw Ho’reejo Daayira Haadimu Rasuulu É—o e PoorJenti wuro laamorgo fagguduyankeewo leydi Gaboo.

Sabu ko kanko waÉ—li en e dutturÉ—e keewÉ—e pa’tuÉ—e e halifaagal galle Seek Aamadu Bammba “Haadimu Rasuulu”. En njettii njettoor guurÉ—o waÉ—lidiiÉ“e men “Hiiirde FulÉ“e” musidÉ“e men Mammadu Saalif M to Neere Waalo e Alhajji Seek Umaar Kah lollirÉ—o Baaba Aadama to Añam Siwol sabu ko cagataagal, pellital e cuusal maÉ“É“e addani en heÉ“de yeewtere Pulaagu e yeewtoore FulÉ“e nder Rajo ngo.

Aamadu Njaay Zorro Jaayndiyanke Pulaagu.Com/Gabon

{mosloadposition facebook}

{mosloadposition disclaimer}

{mosloadposition adsense}